A selyemfényű puszpángmolyról

Napjainkban szinte már senki nem lepődik meg azon, ha egy-egy újabb, Európában nem honos rovarfaj magyarországi megjelenéséről hall. A legkülönfélébb módokon hazánkba érkező ízeltlábúak esetenként egy-egy gyümölcs-, zöldség- vagy dísznövénykultúra védelmét meghatározó kártevővé is válhatnak a felbukkanásukat követő néhány éven belül. E nem kívánatos jövevények közül az alábbiakban egy közkedvelt és sokfelé ültetett dísznövény, a puszpáng vagy buxus *(Buxus* sp.*)* egy új károsítóját, a selyemfényű puszpángmolyt mutatjuk be röviden. Az eddigi megfigyelések és tapasztalatok mind arra engednek következtetni, hogy a lepkefaj a buxus telepítések legveszélyesebb kártevője lesz térségünkben.

1. ábra: Selyemfényű puszpángmoly lárvája (Fotó: Vétek G.)

2. ábra: A selyemfényű puszpángmoly szövedéke és az abban fennakadó szemcsés ürülék látványos nyomai a kártevőnek (Fotó: Vétek G.)

3. a és b ábra: A selyemfényű puszpángmoly károsítása következtében pusztuló puszpángbokor Babosdöbrétén (Zala megye). A felvételek ugyanazon a helyszínen 2013 áprilisában (a) és szeptemberében (b) készültek. (fotó: Boros N.)

A kelet-ázsiai eredetű selyemfényű puszpángmoly (*Cydalima perspectalis*) Európában legalább 2007 óta jelen van és károsít, és eddig már több mint egy tucat országból jelezték előfordulását. Magyarországon soproni megjelenéséről egy 2011-ben megjelent közleményben számoltak be. Megjegyzendő azonban, hogy Zalaegerszegen már 2010 óta ismert előfordulása, sőt, 2011-ben a megyeszékhelyen bokrokat kellett kivágni károsítása miatt. A kárt a hernyók (1. ábra) okozzák oly módon, hogy feltűnő szövedékképzés mellett a buxusok leveleit, hajtásait fogyasztják, és akár tarra is rághatják a bokrokat (2. és 3. a, b ábra). A kertekben, kastélyparkokban, temetőkben és egyéb közterületeken ültetett puszpángokon okozott súlyos esztétikai és közvetlen gazdasági kár mellett azonban a kontinens egyes térségeiben még természetes állományokban előforduló buxusok károsításával is számolni kell, amely a lepkefaj megjelenése kapcsán felmerülő lehetséges ökológiai veszélyekre is felhívja a figyelmet.

Kifejlett egyedek

A selyemfényű puszpángmoly kifejlett egyedei közepes nagyságúak, szárnyfesztávolságuk kb. 4 cm. Kétféle színváltozatuk fordul elő: a magyar név adója, egyben a könnyebben felismerhető forma a 4. ábrán látható. Ennek fényes fehér szárnyait barna sáv szegélyezi, és az elülső szárnyak barna sávjában egy-egy fehér, félhold alakú folt látható. Találkozhatunk továbbá az úgynevezett melanisztikus alakkal is, amely szinte teljesen barna szárnyú (5. ábra).

Fejlődésük

A selyemfényű puszpángmoly Svájc északi részén kétnemzedékes, de melegebb régiókban három, esetleg négy nemzedéke is kifejlődhet egy év leforgása alatt. A nőstények egyenként kb. 1 mm nagyságú tojásaikat csomókban, általában a levelek fonákára helyezik. A kikelő lárvák kezdetben hámozgatnak, majd fejlődésük előrehaladtával a leveleket, hajtásokat rágják meg. A több nemzedék kifejlődését követően a telet fiatal lárva stádiumban, szövedék védelmében töltik levelek között, majd a hernyók ta-

4. ábra: Selyemfényű puszpángmoly hím imágók (fotó: Boros N., Haltrich A.)

vasszal folytatják táplálkozásukat. 2014-ben a korai kitavaszodás következtében a Zala megyei Babosdöbrétén már március 21-én észlelni lehetett serényen táplálkozó lárvákat. A különböző, aktív fejlődési alakokat egészen őszig megfigyelhetjük.

Országos felderítési program

A Budapesti Corvinus Egyetem és a Nyugat-magyarországi Egyetem által közösen koordinált országos felderítési program alapján elmondható, hogy a selyemfényű puszpángmoly a nyugat-magyarországi régióban – különösen Zala, Győr-Moson-Sopron és Vas megyékben – általánosan elterjedt, és itt sokfelé már súlyos károkat okoz. Külön említést érdemelnek továbbá egyes budapesti és Pest megyei észlelések, amelyek során kertészeti árudákban találtak károsított konténeres puszpáng növényeket. Ez utóbbi esetek a szaporítóanyaggal nagy távolságra történő elhurcolás veszélyeire hívják fel a figyelmet.

A védekezés

A védekezés lehetőségeit illetően, mint házikertekben – és elsősorban még kis egyedszám, enyhe kártétel esetén – kivitelezhető módszer, a károsított részek eltávolítása, a lárvák, bábok leszedegetése javasolható. A biológiai növényvédő szerek közül a *Bacillus thuringiensis* var. *kursataki* hatóanyagú biopreparátumok adhatnak eredményt. Az adott készítményt akkor érdemes kijuttatni, ha a populáció nagy része táplálkozó, fiatal lárva stádiumban van, és sűrű szövedék nem borítja még a bokorrészeket. Nagyon fontos, hogy a kezelt lombfelületből a hernyóknak fogyasztaniuk kell, másküllönben a kezelés nem lesz hatékony. Vannak biztató eredmények különböző kémiai növényvédő szerek kapcsán is. A kitinszintézist gátló hatóanyagok közül a diflubenzuron, a piretroidok csoportjából a deltametrin, a neonikotinoidok közül az acetamiprid hatóanyag megfelelőnek bizonyult a lárvák ellen. Bármilyen, elviekben a lárvák ellen hatékony növényvédő szer használata mellett is döntünk – természetesen figyelembe véve a jelzett célból felhasználásra engedélyezett készítmények körét –, különösen hangsúlyozandó, hogy a megfelelő hatás elérése érdekében ajánlott a lárvakelés idejére időzíteni a védekezést, továbbá célszerű nedvesítő szert is adagolni a permetlébe. Tömött, sűrű bokrok esetén nagy nyomással (motoros permetezővel) szükséges kijuttatni a növényvédő szert.

5. ábra: A selyemfényű puszpángmoly melanisztikus formája (Fotó: Vétek G.)

6. ábra. Selyemfényű puszpángmolyok esti „felvonulása" Babosdöbrétén (fotó: Boros N.)

Kilátások

Szerencsére mind a hímek, mind a nőstények jól repülnek fényre (6. ábra), így fénycsapdázhatóak, ezáltal pedig a rajzás ideje körvonalazható. A Budapesti Corvinus Egyetem munkatársai egy nemzetközi együttműködés keretében a kártevő feromoncsapdájának fejlesztésén is dolgoznak – az első eredmények igen biztatóak –, így remélhető, hogy a jövőben a kutatók, növényvédelmi szakemberek, kertészek selyemfényű puszpángmoly elleni védekezését segítő, specifikus csapda is elérhetővé válik.

Boros Noémi, Papp Veronika, Dr. Vétek Gábor
Budapesti Corvinus Egyetem
Kertészettudományi Kar
Rovartani Tanszék